

13.4.15 HISTORIA

Oppiaineen tehtävä

Yleisesti

Historian opetuksen tehtävänä on auttaa ymmärtämään itseä ja maailmaa. Kyse on oppilaiden historiataitojen, historiatietoisuuden ja kulttuurien tuntemuksen kehittamisestä. Historian opetuksella kehitetään eettistä ja itsenäistä ajattelua, mutta myös tuodaan mielekkyyden kokemuksia. Menneisyyden ja nykyhetken ymmärtämisen, yleissivistyksen ja itseymmärryksen kehittymisen lisäksi historia on myös eräänlaista arvo- ja elämäntaito-oppia. Kiinnostuksen herättämisellä ihmiskunnan kehitystä kohtaan edesautetaan kiinnostusta ylipäätään inhimillisyyttä kohtaan.

Menneisyyttä koskevan tiedon avulla oppilaita ohjataan ymmärtämään nykyisyyteen johtanutta kehitystä, henkisen ja aineellisen työn arvoa sekä pohtimaan tulevaisuuden valintoja. Oppilaita ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiintyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Historialla tuetaan oppilaiden identiteetin rakentumista sekä edistetään heidän kasvuaan aktiivisiksi ja erilaisuutta ymmärtäviksi yhteiskunnan jäseniksi.

Historianopetuksessa oppilaat paneutuvat historiallisen lähdeaineiston ulottuvuuksiin ja tiedon kriittiseen käsittelyyn. Opetuksessa menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan aineiston perusteella. Opetuksen tavoitteena on kehittää historian tekstitaitoja: taitoa lukea ja analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä sekä tehdä päteviä tulkintoja niiden tarkoituksesta ja merkityksestä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta ja moniperspektiivisyyttä sekä selittämään historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Historianopetus auttaa oppilaita tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja, arvojännitteitä ja niissä tapahtuneita muutoksia eri aikoina.

Vuosiluokilla 4-6

Historian opetuksen tehtävänä on tuoda oppilaille elävästi kunkin aikakauden tunnelma. Opetuksessa pyritään kuvaamaan minkälaista oli elää kyseisenä aikakautena. Opetuksen tehtävänä on myös perehdyttää oppilaat historiallisen tiedon luonteeseen, tiedon hankkimiseen sekä peruskäsitteisiin. Historian opetuksella herätetään oppilaiden kiinnostus menneitä aikoja, ihmisen toimintaa, sen merkitystä ja ymmärtämistä kohtaan. Opetuksessa painottuvat elämykselliset ja toiminnalliset työtavat.

Vuosiluokilla 7-9

Historian opetuksen tehtävänä on osoittaa, miten ideaalit ja ihanteet ovat motivoineet menneisyydessä ja herättää nuoret ymmärtämään heidän omaa historiallista potentiaaliaan. Opetus syventää oppilaiden käsitystä historiallisen tiedon luonteesta, tukee oppilaiden oman identiteetin kehittymistä ja perehdyttää kulttuurien vaikutuksiin yksilöihin ja yhteiskuntiin. 7. - 8. luokilla tavoitteena on ymmärtää historiallisten tapahtumien kulkua. 9. luokalla on tarkoitus

oppia ymmärtämään maailman tapahtumien taustalla olevia historiallisia syy-seuraussuhteita ja aatteita^[1].

Historian opetuksen tavoitteet

Vuosiluokka 4

Historian opetus lähtee oppilaan lähiympäristöstä. Aluksi tutustutaan oman perheen ja suvun menneisyyteen. Ympäristöoppiin sisältyvällä neljännen luokan kotiseutujaksolla perehdytään historiallisen tiedon luonteeseen oman paikkakunnan ja lähialueen menneisyyden avulla.

Vuosiluokka 5

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 Ohjataan oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena

Historian ilmiöiden ymmärtäminen

T4 Autetaan oppilasta ymmärtämään erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä

T5 Ohjataan oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja

T8 Harjaannutetaan oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa

Vuosiluokka 6

Tiedon hankkiminen menneisyydestä

T2 Johdatetaan oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä

T3 Ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden

Historian ilmiöiden ymmärtäminen

T6 Johdatetaan oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille

T7 Autetaan oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai taustayhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille.

Historiallisen tiedon käyttäminen

T9 Ohjataan oppilasta esittämään historiallisille muutoksille syitä

T10 Ohjataan oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä

T11 Ohjataan oppilasta selittämään ihmisen toimintaa

Vuosiluokka 7

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 Vahvistaa oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena (S1-S6, L1-L7)

Historian ilmiöiden ymmärtäminen

T4 vahvistaa oppilaan kykyä hahmottaa historiallista aikaa ja siihen liittyviä historiallisia käsitteitä (s1-s6, L1-L3)

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa (s1-s6, L1-L4, L6, L7)

Historiallisen tiedon käyttäminen

T8 kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen (s1-s6, L1, L2, L4)

Vuosiluokka 8

Tiedon hankkiminen menneisyydestä

T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa erilaisista ikätasolle sopivista lähteistä sekä arvioimaan niiden luotettavuutta (s1-s6, L1-L6)

T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin (s1-s6, L1, L2, L4)

Historian ilmiöiden ymmärtäminen

T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille

Vuosiluokka 9

Historiallisen tiedon käyttäminen

T9 ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja ymmärtämään ihmisen tarkoitusperiä.

T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta.

T11 harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta

T12 ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla tulkita uuden ajan suuria sosiaalisia ja poliittisia ideaaleja kuten vapautta, veljeyttä ja tasa-arvoa, liberalismia, demokratiaa ja sosialismia (vrt. Albert Schmelzer)

Historian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokka 1

Steinerkouluissa historian opetusta tukevaa aineistoa käsitellään jo ennen varsinaisen historian opetuksen alkua lukuisissa eri aineissa. Ehkä suorimmin historiaan liittyvää muuta opetusaineistoa on alaluokkien kertomusaineisto. Kertomusaineistolla tarkoitetaan jakso-opetuksen lisäksi kerrottavaa, muusta sisällöstä riippumatonta keskeistä tarina-aineistoa.

Ensimmäisellä luokalla kertomusaineistona ovat kansansadut eri puolilta maailmaa.

Historiaa myyttien muodossa lähestyvät tarinat antavat lapselle elämyksen entisaikojen ihmisten tavasta kokea maailmaa. Samalla kertomukset tekevät tutuksi vanhojen kulttuurien sosiaalisia suhteita (kuninkaat, kuningattaret, talonpojat jne.).

Vuosiluokka 2

2. luokan keskeistä kertomusaineistoa ovat eläinsadut ja legendat. Eläinsadut kuvaavat ihmisen erilaisia piirteitä ja ominaisuuksia, joita lapset voivat tunnistaa myös itsessään. Legendat puolestaan antavat toivoa ihmisen mahdollisuuksista moraaliseen kasvuun. Ne ovat myös monesti luonteeltaan osin historiallisia, kuten legenda Franciscus Assisilaisesta.

Vuosiluokka 3

Kolmannella luokalla on talonpoikais- ja vanhojen ammattien jakso, jonka kautta oppilas saa itse tekemällä ja osallistumalla ymmärryksen aikakauden elämäntavasta ja työmenetelmistä. He oppivat perinteisistä taloudellisten suhteiden muodoista oppiessaan maanviljelystä, kalastuksesta, metsätaloudesta, talonrakennuksesta ja perinteisistä vanhoista ammateista, kuten esim. seppä, kirvesmies ja maanviljelijä. Samalla tutustutaan oman maan rakennuskulttuuriin, maisemaan ja esineistöön. Menneisyyttä voidaan peilata nykyajan työtapoihin.

Vuosiluokka 4

Ympäristöoppiin sisältyvällä kotiseudun historian jaksolla tutustutaan lähiympäristön historialliseen ja maantieteelliseen kehitykseen. Näin lapsi eläytyy tilan ja ajan käsitteisiin omakohtaisen kokemuksen kautta. Jaksolla pyritään myös vierailemaan useissa historiallisissa kohteissa.

Kertomusaineistoa ovat myös pohjoismainen mytologia, erityisesti Kalevala. Omaan kansanrunouteen tutustutaan toisaalta yleissivistyksen takia, toisaalta se tukee ja syventää kotiseutuhistorian opetusta. Oman kielen syntyyn tutustuminen vahvistaa myös lapsen identiteettiä. Kalevalan rinnalle voidaan ottaa samantyyppisiä sisältöjä esimerkiksi Edda-runon kautta.

Vuosiluokka 5

Laajennetaan 4. luokan kotiseudun historian jaksolla alkanutta perehtymistä esihistoriallisen ajan ihmisen elämään pienissä ryhmissä ja metsästyskulttuuriin sekä maanviljelykulttuurin murrokseen ja sivilisaation syntyyn. (S1)

Viidennellä luokalla historiassa käsitellään lyhyesti muinaiset korkeakulttuurit. Muinaisen Egyptin lisäksi voidaan käsitellä esimerkiksi Intia, Persia, Mesopotamia, Kiina ja Keski- ja Etelä-Amerikka. (S2)

Antiikin Kreikan historia käsitellään perusteellisesti varhaisista myyteistä aina Aleksanteri Suuren ja hellenismin aikaan saakka. Kiinnetään huomiota alkeellisen demokratian kehittymiseen. Jotta lapsi kykenisi elämyksellisesti samaistumaan antiikin kreikkalaiseen, käsitellään historiallisten tapahtumien ja henkilöiden ohella esimerkiksi tapoja, ruokaa ja vaatteita. Historian opetusta syvennetään usein konkreettisella toiminnalla, kuten pitämällä Olympialaiset liikuntatunnilla tai tekemällä kreikkalainen näytelmä. Oppilaat tutustuvat usein myös kreikan kieleen ja kirjoitukseen. Maailmanhistorian taustaksi kerrotaan jo etukäteen niin kreikkalaista mytologiaa kuin tarinoita muinaisista kulttuureistakin. Aikakautta tarkastellaan lisäksi Pohjolan asuttamisen näkökulmasta. (S2)

Vuosiluokka 6

Eläytyminen ihmisiin ja elämään antiikin Roomassa. Roomalaisen kulttuurin järjestelmällisyys tukee esimurrosikäisen oppilaan tarvetta kokea maailman lainalaisuus ja

selkeys (esimerkiksi lainsäädäntö, tiet, akveduktit). Keskeisiä teemoja ovat muun muassa Rooman varhainen historia, kuten legenda Romuluksesta ja Remuksesta, patriisit ja plebeijit, taistelu Rooman ja Karthagon välillä, varhainen kristillisuus ja kansainvaellukset. Voidaan tutustua myös latinan kieleen. (S2)

Toisen suuren historian kokonaisuuden muodostaa keskiaika. Tutustutaan arabialaiseen maailmaan (Muhammed ja islam), Kaarle Suureen ja karolingiseen renessanssiin, viikinkeihin, ristiretkiin, ritareihin, läänityslaitokseen ja feodaalijärjestelmään sekä kaupunkien syntyyn. Käsitellään myös Suomen liittäminen osaksi Ruotsia. Historian opetuksen tueksi kerrotaan tarinoita esimerkiksi Arthur-kuninkaasta, pyöreän pöydän ritareista ja munkkikunnista. Tapahtumien kautta tehdään ymmärrettäväksi keskiaikaista maailmankuvaa sekä idän ja lännen kulttuurisia yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. (S3)

Kuudennen luokan historian opetus päätetään keskiajan lopun ja uuden ajan murrosvaiheen käsittelyyn. Tarkastelun kohteena ovat Pohjois-Italian ensimmäiset humanistit ja renessanssin alku. Käsitellään myös keksinnöt, kuten Gutenberg ja kirjapainotaito, sekä varhainen kapitalismi. (S4)

Suomen historiaa käsitellään osana Ruotsin suurvalta-aikaa. (S5)

Vuosiluokka 7

Pohjustetaan teollisen yhteiskunnan syntyä jatkamalla kuudennella luokalla aloitettua renessanssiajan ja löytöretkien tarkastelua sekä sitä miten löytöretket muuttivat eurooppalaista yhteiskuntaa ja taloutta. Maailmankuvan muutoksen ja ihmisen ajattelun kehityksen ymmärtämiseksi laajennetaan uuden ajan alun tapahtuminen ja kehityksen tarkastelua. (S1, S2)

Keskeistä seitsemännen luokan historian aineistoa ovat uuden ajan murroksesta lähtenyt kehitys henkilö- ja kulttuurihistoriaan painottuen. Euroopan ohella tutustutaan myös muiden maanosien historiaan. Löytöretket johdattelevat Euroopan ulkopuolisen historian tarkasteluun. Käsitellään renessanssin muuntuminen barokiksi ja itsevaltiuden aika (Ludvig XIV ja Versailles, merkantilismi). Tunneilla käsitellään myös reformaatio ja luonnontieteiden murros.

Suomen historiassa käsitellään elämää Ruotsin valtakunnan osana ja suomalaisen kulttuurin muotoutumista.

Merkittävien henkilöiden elämäkertoja riittää kertomusaineistoksi jo varsinaista jaksoa edeltävälle ajallekin. Löytöretkeilijöiden lisäksi keskeisiä henkilöitä olivat esimerkiksi Jeanne d'Arc, Leonardo da Vinci, Michelangelo, Rafaello, Luther, Wyckliff, Huss, Kopernikus, Brahe, Kepler, Galilei, Kustaa Vaasa ja de Medicin pankkiirisuku. Elämäkerrat voivat antaa murrosikäisille samastumiskohteita, jotka saattavat auttaa omissa elämänkysymyksissä ja ongelmissa.

Seitsemännellä luokalla nuoren itsenäinen käsitteellinen ajattelu herää uudella tavalla ja lapsuuden auktoriteeteista irrottautuminen voimistuu. Käsiteltävä uuden ajan alun ajanjakso sisältää juuri samoja teemoja.

Vuosiluokka 8

8. luokalla käsitellään ajanjakso 1700-luvulta vuoteen 1900 edelleen henkilö- ja kulttuurihistoriaa painottaen. Perusteellisen tarkastelun kohteena ovat Ranskan suuri vallankumous, Napoleon, Venäjän historia sekä esiteollinen maailma ja teollinen vallankumous. Erityisesti perehdytään teollisuusyhteiskunnan syntyyn ja kehitykseen sekä

siihen, miten teollistuminen on muuttanut ihmisen elämää, ihmisen ja luonnon suhdetta sekä maailmaa. (S1, S2)

Opetuksessa havainnollistetaan esimerkiksi höyrykoneen, kutomakoneen ja muiden keksintöjen mullistavaa vaikutusta ihmisten elämään, erityisesti työväestön asemaan. Luodaan yhteyksiä nykyaikaan esimerkiksi elämäkertojen näkökulmasta. Käsiteltäviä elämäkertoja voisivat olla esimerkiksi Edison, Watt, Curie, Daimler, Benz, Diesel, Ford ja Pasteur (Lindenbergh 1989). Historiasta tuodaan oppilaalle hänen omaa ajattelua eteenpäin vieviä ideoita ja näköaloja. (S1)

Elämäkerrat luovat myös taustaa historiallisten tapahtumien yleiskuvan hahmottamiselle. Elämäkertojen kautta voidaan käsitellä myös 1900-lukua: esimerkiksi Mahatma Gandhi ja kolonialismi, Lenin ja Venäjän vallankumous, Anne Frank ja juutalaisvainot, Jacques Lusseyran ja toinen maailmansota tai Martin Luther King ja ihmisoikeusliike. Elämäkertojen avulla konkretisoituvat myös yksittäisen ihmisen vaikutusmahdollisuudet: yksilö voi tehdä elämässään tärkeitä asioita. Oppilas myös ymmärtää, että yksikin ihminen voi oikeasti vaikuttaa kehitykseen ja tehdä tärkeitä asioita elämässään. Nykyhistorian sotien ja muiden synkkien tapahtumien keskellä nuori tarvitsee myös uskoa tulevaisuuteen. Oppilaille pyritään välittämään tunne siitä, että ihmisenä oleminen merkitsee kehittymistä. (S2, S4)

Suomen historiassa keskitytään autonomian aikaan. Perehdytään kulttuurin merkitykseen identiteetin rakentamisessa autonomian ajalla. (S3)

Vuosiluokka 9

Yhdeksännen luokan historian keskiössä ovat ajatukset tekojen taustalla. Tutustutaan yhteiskunnallisiin aatteisiin, niiden merkitykseen ja seurauksiin sekä siihen, miten ihmiset ovat pystyneet vaikuttamaan omana aikanaan. (S2)

Historiassa voidaan tehdä lyhyt uuden ajan historian kokonaiskuvaa hahmottava katsaus. Kahdeksannella luokalla korostuivat yksilöiden kokemukset ja yhdeksännellä luokalla taas ideat ja aatteet, jotka motivoivat yksilöitä. Valmiiden kertomusten sijaan vedotaan oppilaiden omaan arvostelukykyyn ja korostetaan myös historioitsijan kyseenalaistavaa roolia. Aineistoa ei esitetä vain tosiasiana, vaan lähteenä, joka vaatii tulkintaa. (S2)

Yhdeksännellä luokalla korostuvat erityisesti 1800-luvun uudet aatteet nationalismi, konservatismi, liberalismi ja sosialismi, imperialismin aika, maailmansotaan johtanut kehitys, maailmansodat ja maailmansotien välinen aika, kylmä sota ja sodista selviytyminen erityisesti tavallisten ihmisten ja ihmisoikeuskysymysten näkökulmasta. Paneudutaan ihmisoikeusrikkoksiin kuten holokaustiin ja muihin kansanvainoihin sekä ihmisoikeuksien edistämiseen. (S2, S4, S6)

Käsitellään myös Yhdistyneet kansakunnat ja Euroopan integraatiokehitys. Opetuksessa keskitytään tapahtumien syiden ja vaikutusten ymmärtämiseen.

Suomen historiassa painotetaan itsenäisyyden aikaa sekä ulko- ja sisäpolitiikan että talouden näkökulmasta. Käsitellään esimerkiksi sisällissotaa, demokratian haasteita, Suomea toisessa maailmansodassa. Lisäksi keskeistä on hyvinvointiyhteiskunnan rakentuminen. Kehityksen yksilölle tuomien saavutusten ohella perehdytään elinkeinorakenteen muutokseen ja palveluammattien yleistymiseen sekä kaupungistumiseen. (S3, S5)

Toisella yhdeksännen luokan historian jaksolla tarkastelun lähtökohtana on yleinen historia ja toisella Suomen historia. Lisäksi kuvataidetuntien puitteissa käsitellään taidehistoriaa.

Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokilla 3-6

Alaluokkien historian opetus vetoaa erityisesti tunteisiin. Opetus on ikävaiheen mukaisesti mahdollisimman toiminnallista ja havainnollista. Historiaa konkretisoidaan myös integroimalla sitä eri oppiaineisiin, kuten esimerkiksi liikuntaan, kuvataiteeseen ja kielten opiskeluun.

Historiassa sovelletaan opetusmenetelmiä ja työtapoja, jotka tuovat aikakaudet vahvasti elämyksellisesti koettaviksi. Opetus koostuu kertomuksista ja kuvauksista eri aikakausilta. Aiheita työstetään myös taiteen, kuten draaman, musiikin, leikin, maalauksen ja muovailun keinoin. Oppilaat voivat laulaa sekä lausua runoja ja tekstejä eri aikakausilta. Luokkaan pyritään luomaan oikeanlainen tunnelma, aikakauden atmosfääri.

Tarkoituksena on välittää oppilaille mahdollisimman konkreettisia ja ikäkauteen sopivia mielikuvia.

Oppilaille pyritään välittämään näkemys ihmisen kulttuurikehityksestä, sosiaalisen ja yhteiskunnallisen elämän muotoutumisesta ja talouselämän vaikutuksista tapahtumiin sekä kehittää oppilaiden aikakäsitystä.

Kuudennella luokalla historian opiskelussa hankitaan ja käytetään historiallista tietoa erilaisissa oppimisympäristöissä myös tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntäen. Historia oppiaineena sopii hyvin integroitavaksi muiden oppiaineiden kanssa. Harjoitellaan myös historian tekstien lukutaitoa, lähteiden tutkimista ja tulkintojen tekemistä.

Vuosiluokilla 7-9

Opetuksessa korostetaan vuorovaikutuksellisia ja tutkimuksellisia työtapoja. Harjoitellaan esimerkiksi erilaisten ikätasolle sopivien ensi- ja toisen käden lähteiden tutkimista sekä avoimien oppimisympäristöjen käyttöä historiallisissa tutkimustehtävissä. Harjoitellaan omien tulkintojen tekemistä ja eriävien tulkintojen arvioimista.

Oppilaita innostetaan hankkimaan tietoa koulun ulkopuolisesta historiakulttuurista, kuten peleistä, elokuvista ja kirjallisuudesta, sekä kehittämään historiallisen ajattelun taitojaan ja kriittistä arviointikykyään niiden avulla.

Ajankohtaisten tapahtumien historiallisia juuria tarkastelemalla liitetään opiskeltavat sisällöt yhteiskuntaopin keskeisiin käsitteisiin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa

Vuosiluokilla 3-6

Historianopetuksessa oppilaita ohjataan ikäkauteen soveltuvalla tavalla tutkivaan opiskelutapaan ja heitä rohkaistaan tekemään tulkintoja, vertailemaan, tekemään johtopäätöksiä ja soveltamaan hankittua tietoa sekä suullisesti että kirjallisesti. Huomioidaan

oppilaiden erilaiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen taidot ja tarvittaessa ohjataan omien tekstien muotoilemisessa ja kannustetaan edistyneempiä oppilaita tuottamaan itsenäisesti aiheeseen liittyvää materiaalia. Kannustetaan oppilaita työskentelemään erilaisissa ryhmäkokoonten vastuullisesti.

Vuosiluokilla 7-9

Historian opiskelussa rohkaistaan monipuoliseen havainnointiin, kommunikointiin, tekstin ja puheen tuottamiseen ja tulkintaan sekä draaman ja kuvallisen ilmaisun käyttöön. Tarvittaessa erilaisten tekstien ymmärtämiseen ohjataan yksinkertaistamalla tekstejä ja avaamalla tekstissä käytettyjä käsitteitä. Jotkut historian opetuksessa käytetyt käsitteet (esimerkiksi yhteiskunta ja demokratia) ovat sellaisia, joiden ymmärtämistä syvennetään koko peruskoulun ajan oppilaan siirtyessä konkreettisesta ajattelusta käsitteelliseen ajatteluun.

Oppilaan oppimisen arviointi historiassa

Vuosiluokka 5

Historian opetuksessa oppimisen arvioinnilla kannustetaan ja johdatellaan oppilaan kiinnostusta historian aikakausiin ja ylipäänsä historiaa kohtaan. Rohkaistaan oppilasta tutkimaan ja perehtymään historiallisiin ilmiöihin laajemmin. Arvioinnissa huomioidaan monipuoliset kirjallisen (esim. vihkotyö) ja suullisen (esim. esitelmät, tuntiaktiivisuus) tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Sisältöjen muistamisen sijaan huomio on historiallisen ajattelun kehittymisessä.

Vuosiluokka 6

- Historian opetuksessa oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita tutkimaan erilaisia historiallisia lähteitä ja tekemään niistä omia tulkintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjalliset ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun kehittymiseen.
- Historian sanallista arviota antaessaan opettaja arvioi kunkin oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää historian valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opintojen edistymisen kannalta keskeistä on tutkimisen, toimimisen ja menneisyyteen eläytymisen ohella ankkuroituminen kulttuuriympäristöön, aikaperspektiivin hahmottaminen, ihmisen toimijuuden sekä historian merkityksen oivaltaminen ihmiskunnan ja oman elämän kannalta nyt ja tulevaisuudessa.

Historian arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	S1-S5		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tiedon hankkiminen menneisyydestä			
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä	S1-S5	Historian tietolähteiden tunnistaminen	Oppilas osaa ohjatusti etsiä historiatietoa erilaisista tietolähteistä.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden	S1-S5	Historiatiedon tulkinnallisuuden havaitseminen	Oppilas osaa erottaa toisistaan faktan ja tulkinnan.
Historian ilmiöiden ymmärtäminen			
T4 auttaa oppilasta ymmärtämään erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä	S1-S5	Kronologian ymmärrys	Oppilas tunnistaa keskeiset historiaan liittyvät ajan jäsentämis muodot ja osaa antaa esimerkkejä eri aikojen yhteiskunnille ja aikakausille ominaisista piirteistä.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja	S1-S5	Historiallinen empatia	Oppilas pystyy eläytymään menneen ajan ihmisen asemaan ja nimeämään tämän toiminnan motiiveja.
T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille	S1-S5	Syy- ja seuraussuhteiden hahmottaminen historiassa	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteista.

T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille	S1-S5	Muutoksen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata muutoksia ja kertoa, miksi muutos ei ole sama kuin edistys. Oppilas osaa kuvata joidenkin esimerkkien avulla, miten muutos ei ole merkinnyt samaa eri ihmisten ja ryhmien näkökulmasta.
T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa	S1-S5	Jatkuvuuden tunnistaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ilmiöiden jatkuvuudesta eri aikakaudesta toiseen.
Historiallisen tiedon käyttäminen			
T9 ohjata oppilasta esittämään muutoksille syitä	S1-S5	Syy- ja seuraus-suhteen kuvaileminen	Oppilas osaa kuvailla pääpiirteissään joidenkin historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita.
T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnot saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä	S1-S5	Tulkintojen selittäminen	Oppilas osaa selittää joidenkin esimerkkien avulla, miksi sama tapahtuma tai ilmiö voidaan tulkita eri tavoin.
T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa	S1-S5	Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osaa esittää käsiteltävästä asiasta kertomuksen siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön eri toimijoiden kannalta.

Vuosiluokka 7

- Seitsemänneltä luokalta lähtien historian opetuksessa palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita omiin tulkintoihin ja näkemystensä argumentointiin. Kirjallisten tehtävien ohella arvioinnissa on otettava huomioon oppilaiden monimuotoiset työskentelyn ja tuottamisen tavat. Oppimista ei arvioida sisältöjen

muistamisen perusteella, vaan huomiota kiinnitetään tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun hallintaan.

Vuosiluokka 8

- sama kuin 7. luokassa

Vuosiluokka 9

- Päätöarvioinnilla määritellään, miten kukin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut historian oppimäärän tavoitteet. Päätöarvosana muodostetaan suhteuttamalla jokaisen oppilaan osaamisen taso historian valtakunnallisiin päätöarvioinnin kriteereihin. Historian osaamisen kehittyminen on kumulatiivinen prosessi, jossa opiskeltavia sisältöjä käytetään oppilaiden historiallisen ajattelun vahvistamiseen. Päätöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikkomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Historian päätöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Historian opetuksen tavoitteena on	Sisältö alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan syvällisemmin historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	S1–S 6		Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tiedon hankkiminen menneisyydestä			
T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa sekä arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta	S1–S 6	Historiatiedon hankkiminen	Oppilas osaa etsiä tietoa erilaisista historian tiedonlähteistä ja havaitsee niiden luotettavuudessa eroja.

T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin	S1–S 6	Lähteiden tulkitseminen	Oppilas osaa lukea ja tulkita erilaisia lähteitä.
Historian ilmiöiden ymmärtäminen			
T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä	S1–S 6	Kronologian ymmärtäminen	Oppilas osaa sijoittaa opiskelemansa asiat ajallisiin yhteyksiinsä ja niiden avulla aikajärjestykseen.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa	S1–S 6	Historiallinen empatia	Oppilas pystyy asettautumaan menneen ajan ihmisen asemaan ja kuvailemaan tämän toiminnan motiiveja.
T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille	S1–S 6	Syy- ja seuraus-suhteiden ymmärtäminen historiassa	Oppilas osaa erotella historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selittävät tekijät vähemmän tärkeistä.
T7 ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta	S1–S 6	Muutoksen ja jatkuvuuden ymmärtäminen	Oppilas osaa selittää, miksi joillain elämänavalueilla toimittiin ennen samoin tai toisin kuin nykyään.
Historiallisen tiedon käyttäminen			
T8 kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen	S1–S 6	Historian tulkitseminen	Oppilas osaa muodostaa historian tapahtumista ja ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja.
T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen	S1–S 6	Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osaa kuvailla ihmisen toiminnan tarkoitusperiä.

toiminnan tarkoitusperiä			
T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	S1–S 6	Historiallisten tulkintojen selittäminen ja arvioiminen	Oppilas osaa arvioida historian tapahtumista tai ilmiöistä tehtyjen tulkintojen luotettavuutta.
T11 harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta	S1–S 6	Historiatiedon tuottaminen	Oppilas osaa vastata menneisyyttä koskeviin kysymyksiin käyttämällä eri lähteistä saamaansa informaatiota.
T12 ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla	S1–S 6	Historiatietoisuus	Oppilas osaa kuvailla, miten menneisyyden tulkintoilla perustellaan tulevaisuuden valintoja

Laaja-alainen osaaminen

Vuosiluokka 4

- L1, L2 Tutustutaan lähiseudun kohteisiin tekemällä retkiä
- L3 Käytetään eri liikennevälineitä
- L5 Etsitään kohteita ja kuvataan ja piirretään niitä

Vuosiluokka 5

- L5 ,Tieto- ja viestintäteknologiaan hyödynnetään harkitusti silloin kun se toiminnallistaa oppimista ja lisää oppilaiden yhteistyötä.

Vuosiluokka 6

- L1, L2, L5 Hankitaan ja käytetään historiallista tietoa erilaisissa oppimisympäristöissä, myös tieto ja viestintäteknikkaa hyödyntäen. Tutustutaan roomalaiseen- sekä keskiajan kulttuuriin.

Vuosiluokka 7

- L4 Historiallisten dokumenttien tulkinta eri aikakonteksteissa ja tietolähteenä
- L5 Ryhmätöiden ja esitelmien teon yhteydessä harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologista osaamista

Vuosiluokka 8

- L7 Teollistumisen käsittelyn yhteydessä peilataan kestäväen tulevaisuuden rakentamista. Elämäkertojen kautta käsitellään yksilön osallistumista, vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksia.
- L6 Talouden ja teollistumisen esimerkkien kautta yrittäjyyden näkökulmia
- L4 Historiallisten dokumenttien tulkinta eri aikakonteksteissa ja tietolähteenä
- L5 Ryhmätöiden ja esitelmien teon yhteydessä harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologista osaamista

Vuosiluokka 9

- L6 Historiataitojen ja sivistyksen merkitys oman maailmankuvan rakentumisessa oman opiskelun ja työelämän näkökulmasta.
- L4 Historiallisten dokumenttien tulkinta eri aikakonteksteissa ja tietolähteenä; taideteosten tulkinta oma aikakautensa ilmentäjinä
- L5 Ryhmätöiden ja esitelmien teon yhteydessä harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologista osaamista

[1] (Rawsonin & Richterin, 2004)

13.4.16 YHTEISKUNTAOPPI

Oppiaineen tehtävä

Yleisesti

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on kehittää aktiivista kansalaisuutta ja vastuullista kansalaisaktivismia sekä lisätä ymmärrystä itsestä ja maailmasta. Yhteiskuntaopin opetuksessa oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia kysymyksiä ja tapahtumia sekä ymmärtämään niiden yhteyksiä omaan elämään. Olennainen yhteiskuntaopin tehtävä on sosiaalisten kykyjen kehittäminen. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan. Oppiaineen tehtävänä on antaa yhteiskunnan toiminnasta ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista tiedollinen perusta sekä rohkaista oppilaita kehittymään oma-aloitteisiksi yhteiskunnallisiksi ja taloudellisiksi toimijoiksi.

Keskeistä on oppia hankkimaan ja arvioimaan kriittisesti erityyppisten toimijoiden tuottamaa tietoa sekä soveltamaan sitä kohtaamisissaan tilanteissa. Oppilaita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Heitä ohjataan ymmärtämään, että yhteiskunnallinen päätöksenteko perustuu valintoihin, joita tehdään vaihtoehtoisten mahdollisuuksien välillä pyrkimyksenä löytää yhteisymmärrys. Tehtävänä on rohkaista oppilasta kohti kulutuskriittistä ja kestävää tulevaisuutta rakentavaa eettistä taloudellista ja yhteiskunnallista toimintaa.

Alemmilla luokilla yhteiskuntaopin tehtävänä on oppilaan luokkayhteisön jäseneksi kasvaminen, vuorovaikutustaitojen kehittämisen, sosiaalistamisen ja sosiaalisten taitojen kehittämisen ja muiden huomioimisen oppiminen. Yhdessä nämä luovat pohjaa yhteiskuntaopin tavoitteiden saavuttamiseen tarvittavien taitojen kehitykselle.

Vuosiluokilla 5-6

Vuosiluokilla 5-6 yhteiskuntaopin opetuksen painopisteenä on perehtyminen yhteisölliseen elämään ja rakentavaan vuorovaikutukseen. Tietosisältöjen sijaan opetus on taitopainotteista. Oppilaita rohkaistaan kuuntelemaan muita, ilmaisemaan mielipiteitään ja perustelemaan näkemyksiään sekä löytämään omat vahvuutensa. Oppilaat harjoittelevat päätöksentekoa ja vaikuttamisessa tarvittavia taitoja oman luokan kesken ja laajemmin koulu yhteisössä. Opetus vahvistaa oppilaiden kiinnostusta eri ammatteja, työtä, työelämää ja yrittäjyyttä kohtaan. Oppilaat tutustuvat oman taloudenhoidon ja vastuullisen kuluttamisen perusasioihin.

Vuosiluokilla 7-9

Opetus keskittyy vuosiluokalle 9. Tällöin oppilaat syventävät käsitystä eri vaikuttamisen keinoista. Opetuksessa korostetaan vastuuta omaan elämään liittyvien valintojen tekemisessä. Päätöksentekoa ja vaikuttamista harjoitellaan koulu yhteisössä ja muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

Opetuksessa kiinnitetään huomiota yhteiskunnan ja yhteisöllisen elämän rakenteisiin sekä niihin liittyviin käsitteisiin. Oppilaita ohjataan arvioimaan yhteiskunnan ja talouden kysymyksiä sekä vertailemaan niihin liittyviä erilaisia mielipiteitä ja toimintavaihtoehtoja erilaisten ihmisryhmien ja arvopäämäärien kannalta. Yhteiskunnallisten asioiden opiskelussa näkökulma laajenee kattamaan myös globaalit ja ekologiset kysymykset. Oppilaita ohjataan ymmärtämään erilaisia valtiomuotojen erot sekä sen miten demokratia toimii. Oppilaita ohjataan ottamaan sosiaalinen vastuu yhteiskunnan kaikista jäsenistä.

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet

Vuosiluokat 1-4

Valtioneuvoston asetuksen mukaan yhteiskuntaoppia opetetaan vuosiluokilla 4-6 vähintään kaksi vuosiviikkotuntia. Vantaan seudun steinerkoulun opetussuunnitelma on steinerkoulun opetussuunnitelmarungon tavoin laadittu niin, että yhteiskuntaopin opetus näiltä osin toteutetaan vuosiluokilla 5 ja 6.

Yhteiskuntaopillista sivistystä rakentavat ja yhteiskuntaopin tavoitteiden toteutumiseksi pohjaa luovat alimmilla luokilla esimerkiksi maanviljelyyn, työntekotaitoihin ja talonrakennukseen liittyvät jaksot. Erityisesti taloustieteen perusperiaatteet kuten vastavuoroisuus konkretisoituvat käytännönläheisessä opetuksessa.

Vuosiluokka 5

T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana

T8 Ohjata oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja

T9 kannustaa oppilasta erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla

T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä

T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa

Vuosiluokka 6

T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään (esim. Yrityskylä yhteistyö)

T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä

T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin

Vuosiluokat 7 ja 8

Valtioneuvoston asetuksen mukaan yhteiskuntaoppia opetetaan vuosiluokilla 7-9 vähintään kolme vuosiviikkotuntia. Vantaan seudun steinerkoulun opetussuunnitelma on steinerkoulun opetussuunnitelmarungon tavoin laadittu suositusten mukaisesti niin, että yhteiskuntaopin opetus toteutetaan yhdeksännellä vuosiluokalla (3 vvt).

Vuosiluokka 9

T1 ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan ja yhteiskuntaoppiin tiedonalana

T8 ohjata oppilasta oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin projekteihin ja kysymyksiin

T3 ohjata oppilasta hahmottamaan oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaailmallista merkitystä sekä syventämään tietoaan suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta

T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä

T5 Rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka tuntee yrittäjyyttä ja työelämää sekä niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan

T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avarakatseisesti

T9 ohjata oppilasta laajentamaan yhteiskunnallisia näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietoaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa

T8 Syvennyttään talouden perusteiden ymmärtämiseen

Yhteiskuntaopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokat 1-5

Valtioneuvoston asetuksen mukaan yhteiskuntaoppia opetetaan vuosiluokilla 4-6 vähintään kaksi vuosiviikkotuntia. Vantaan seudun steinerkoulussa yhteiskuntaopin opetus näiltä osin toteutetaan vuosiluokilla 5 ja 6.

Yhteiskuntaopilliselle sivistykselle pohjaa luovat esimerkiksi maanviljelyyn, työntekotaitoihin ja talonrakennukseen liittyvät jaksot. Erityisesti taloustieteen perusperiaatteet kuten vastavuoroisuus konkretisoituvat käytännönläheisessä opetuksessa.

Vuosiluokka 5

Demokraattisen yhteiskunnan teema rakentuu antiikin Kreikkaa käsittelevällä historian jaksolla käsiteltyyn ateenalaiseen demokratiaan peilaten. Dramatisoimalla oppilaiden kanssa Ateenan demokratia rajoituksineen ja vastaavasti nykyaikainen demokratia, saadaan oppilaille havainnollistettua demokratian kehitystä ja nykyisiä demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita, kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. (S2)

Tutustutaan myös Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin. (S2)

Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. (S2)

Harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen osallistuvana ja vastuullisena jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä sekä luokan kesken että lähiyhteisön toimijoiden kanssa. (S3)

Vuosiluokka 6

Tarkastellaan käytännön projektien avulla taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestävään kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin. Matematiikassa harjoitellut korko- ja prosenttilaskut tulevat käyttöön harjoiteltaessa taloudellista toimintaa (esimerkiksi varainhankintaprojektit). Pyritään osallistumaan yrityskylä-toimintaan. Yrityskylä-konsepti mahdollistaa konkreettisen ja toiminnallisen, ei virtuaalisen, roolipeli oppimiskokonaisuuden yhteiskunnasta, työelämästä ja taloudesta. (S4)

Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahankäyttöön ja taloudenhoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa. Työntekoon ja ammatteihin voidaan perehtyä vieraillemalla vanhempien työpaikoilla ja vanhemmat voivat vieraila oppitunneilla. (S1)

Yhteiskunnan oikeudellisten periaatteiden käsittely voidaan rakentaa antiikin Rooman historian jaksoon sisältyvän länsimaisen oikeuslaitoksen juurien pohjalta. Samaten antiikin Rooman kansalaisuuden idea nykyisen kansalaisuuden käsitteen taustalla antaa hedelmällisiä tarkastelunäkökuilma.

Vuosiluokat 7 ja 8

Valtioneuvoston asetuksen mukaan yhteiskuntaoppia opetetaan vuosiluokilla 7-9 vähintään kolme vuosiviikkotuntia. Vantaan seudun steinerkoulun opetussuunnitelma on laadittu steinerkoulun opetussuunnitelmarungon ja muiden suositusten mukaisesti niin, että yhteiskuntaopin opetus näiltä osin toteutetaan yhdeksännellä (3 vvt). Opetus keskittyy yhdeksännelle luokalle myös, koska se on silloin oppilaalle erityisen ajankohtaista. 15 vuotta täyttävä oppilas saa tällöin myös uusia yhteiskunnallisia oikeuksia ja velvollisuuksia.

Vuosiluokka 9

Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanaviin ja keinoihin. Harjoitellaan yhteiskunnallisessa osallistumisessa, työelämässä ja taloudellisessa toiminnassa tarvittavia

taitoja luomalla aitoja tilaisuuksia koulun arjessa aktiiviselle, vastuulliselle ja rakentavalle yhteistyölle ja vaikuttamiselle myös yhteistyössä koulun ulkopuolisten (esim. kansalaisjärjestöt, yritykset) tahojen kanssa. Voidaan toteuttaa oppilaiden ideoima ja toteuttama laajempi yhteiskunnallinen projekti. (S3)

Paneudutaan erilaisiin mahdollisuuksiin oman tulevaisuuden suunnittelussa tutustumalla työelämään ja elinkeinoihin. Käsitellään henkilökohtaista talouden hallintaa sekä oman että lähiyhteisöjen, kuten perheiden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä. (S1)

Paneudutaan demokraattisen yhteiskunnan ja oikeusvaltion periaatteisiin ja toimintatapoihin. Opetuksessa perehdytään perustuslakiin, ihmisoikeuksiin ja niihin liittyviin kansainvälisiin sopimuksiin. Opetuksen sisältönä ovat yhteiskunnan rakenteet, vallan kolmijako-oppi, vallankäyttö ja poliittiset puolueet. Tarkastellaan lisäksi mielipiteiden kanavoitumista yksilön, järjestöjen, median ja julkisen vallan toiminnaksi ja päätöksenteoksi Suomessa ja kansainvälisesti. (S2)

Perehdytään yksilön vastuisiin, kansalaisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin eri ikävaiheissa (S1) Toisella yhteiskuntaopin jaksolla syvennyttään talouden peruskäsitteisiin (esim. BKT, inflaatio, deflaatio, korko, korkomarginaali, välitön ja välillinen verotus), ilmiöihin ja keskeisiin toimijoihin (esim. kansantalouden kiertokulku) sekä tarkastellaan taloutta myös kestävä kehityksen ja erilaisten taloudellisten toimijoiden näkökulmasta. Lisäksi perehdytään talouden ja hyvinvoinnin, (hyvinvointivaltion idea ja haasteet) kysymyksiin muun muassa työn, ammattien ja yrittäjyyden kautta. Tarkastelussa hyödynnetään oppilaiden työelämään tutustumisharjoittelussa saamat havainnot ja kokemukset. Talouden ilmiöiden tarkastelussa huomioidaan paikalliset ja globaalit näkökulmat. (S4)

Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokilla 5-6

Yhteiskuntaopin opetuksessa suositaan menetelmänä draamaa ja muita toiminnallisia, elämyksellisiä ja vuorovaikutuksellisia työtapoja. Niiden kautta harjoitellaan yhteistoimintaa, osallistumista ja vaikuttamista lähiyhteisössä. Oppilaiden arki harrastuksineen ja omat kokemukset sekä oma luokka, koulu ja oppilaskunta sekä muut lähiyhteisön toimijat ovat osallistumisen harjoittelamisen kannalta erityisen tärkeitä. Tieto- ja viestintätekniiikan käyttö tarjoaa yhden keinon yhteiskuntaa koskevan tiedon etsimiseen ja osallistumiseen yksin ja yhdessä toisten kanssa. Oppilaita ohjataan ymmärtämään ja ottamaan huomioon yksilöiden erilaisuus ja suvaitsevaisuutta voidaan opettaa myös erilaisissa luokkatilanteissa ja konfliktitilanteiden sovittelussa. Luodaan perusta sosiaalisen vastuun ymmärtämiselle sekä yksilönä että yhteiskunnan jäsenenä. Suositellaan toteutettavaksi jakso-opetuksena. Tietopainotteisuuden sijaan keskitytään taitotavoitteisiin ja harjoitellaan vaikuttamista oman yhteisön asioihin.

Vuosiluokilla 7-9

Yhteiskuntaopin yhtenä keskeisenä tavoitteena on konkreettinen sosiaalisen vastuun ottaminen luokka- ja kouluyhteisössä, esimerkiksi leikkikentän valvonta, tien ylittämisen seuranta, paikallisyhteisön auttaminen ekologisissa projekteissa, vanhusten auttaminen, kehitysmaaprojektit ym.

Tavoitteena on aktiivinen vastuullisuus eli tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi kansalaisiksi käyttämällä monipuolisia toiminnallisia työtapoja. Jatkuva ajankohtaisten asioiden ja tapahtumien seuraaminen, analysoiminen ja niistä keskusteleminen on keskeistä. Vuorovaikutus yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa on niin ikään tärkeää. Opetuksessa voidaan käyttää myös oppiainerajat ylittäviä lähestymistapoja esimerkiksi erilaisten projektien yhteydessä. Yhteistoiminnallisten työtapojen lisäksi tutkiva oppiminen korostuu. Median tarkastelulla ja tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämisellä on keskeinen osa opiskelua.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa

Vuosiluokilla 5-6

Historiallista kontekstia käytetään apuna selittäessä asioita, kuten esimerkiksi demokraattinen yhteiskunta ja sen liittäminen antiikin Kreikkaan. Suhteutetaan asioita aiemmin ympäristöopissa opittuun, esimerkiksi kotiseutuun liittyviin asioihin. Hyödynnetään oppiaineiden välistä yhteistyötä esim. matematiikan ja maantiedon kanssa. Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata oppilaat näkemään itsensä yhteiskunnan jäsenenä, joilla on oikeuksia ja velvollisuuksia sekä tukea heidän kasvuun yhteistyökykyisiksi erilaisten yhteisöjen jäseniksi. Luokka- ja koulu toimivat mallina pienoisyhteiskunnasta - kuten myös yksilölle perhe. Oppilaita tuetaan erityisesti yhteiskuntaa ja taloutta koskevan tiedon etsimisessä, ymmärtämisessä ja soveltamisessa, jolla on merkitystä heidän oman elämänsä ja tulevaisuutensa kannalta. Oppilaita kannustetaan osallisuuteen ja keskusteluun. Oppiaineen käsitteellinen luonne otetaan huomioon avaamalla ja konkretisoimalla siinä käytettäviä keskeisiä käsitteitä.

Vuosiluokilla 7-9

Etsitään erilaisia tapoja selittää käsitteitä oppilaille. Voidaan turvautua myös vertaisopettamiseen, jossa annetaan luokkatoverin sanoittaa vaikea käsite. Oppilaita rohkaistaan oppilaskuntatoimintaan ja erilaisiin ekologisiin ja muihin auttamis- ja osallisuusprojekteihin. Voidaan käsitellä myös vertaissovittelua. Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata oppilaita näkemään itsensä kansalaisyhteiskunnan jäsenenä sekä tukea heidän kasvuun erilaisten yhteisöjen aktiivisiksi jäseniksi. Oppilaiden monipuolista kommunikointia, osallisuutta ja yhteistoimintaa tuetaan käytännön harjoitteilla. Heitä harjaannutetaan etsimään, ymmärtämään ja soveltamaan yhteiskuntaa ja taloutta koskevaa tietoa, jonka merkitystä he arvioivat paitsi omasta myös yleisestä näkökulmasta. Oppiaineen käsitteellinen luonne ja esimerkiksi kuvien, graafien ja tilastojen avaaminen otetaan huomioon opetusjärjestelyissä ja työtavoissa. Kehitetään empatiaa esim. erilaisia haasteita kohtaavia ihmisiä kohtaan. Kiinnostuksen herättäminen taloutta ja politiikkaa kohtaan on tärkeitä, jotta ymmärrys siitä miten maailmaa johdetaan, lisääntyy.

Oppilaan oppimisen arviointi yhteiskuntaopissa

Vuosiluokka 5

Yhteiskuntaopissa oppimisen arvioinnilla ja palautteella oppilaita ohjataan ja kannustetaan toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti omissa koulu- ja muissa yhteisöissään ja soveltamaan omaan elämään yhteiskunnasta oppimiaan tietoja ja taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon erilaisia yhteiskunnallisen toiminnan ja tuottamisen tapoja.

Yhteiskuntaopin sanallista arviota antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisen opetussuunnitelman tavoitteisiin.

Vuosiluokka 6

Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää yhteiskuntaopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppilas hahmottaa ympäröivän yhteiskunnan toimintaa sekä näkee itsensä aktiivisena toimijana kansalaisyhteiskunnassa

Yhteiskuntaopin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana	S1-S4		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisessa. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	S1-S4		Eettistä arviointikykyä ei käytetä arvosanan muodostamisen periaatteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys			

T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita	S1-S3	Yhteisten sääntöjen ja tasa-arvon periaatteiden tarkastelu	Oppilas osaa selittää yhteisten sääntöjen merkityksen ja toimia niiden mukaisesti. Oppilas osaa perustella, miksi ihmisoikeudet ovat tärkeitä ja mihin oikeusjärjestelmää tarvitaan.
T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa	S1-S4	Median roolin tarkastelu	Oppilas osaa kuvailla, millainen merkitys medialla on hänen omassa elämässään ja miten erilaisia medioita voidaan käyttää vaikuttamisen välineenä.
T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työn ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään	S1, S4	Työn ja yrittäjyyden merkityksen tarkastelu	Oppilas osaa antaa esimerkkejä työn ja yrittäjyyden merkityksestä perheen toimeentulon lähteenä ja yhteiskunnan toimivuuden perustana.
T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä	S1-S3	Erilaisten arvojen, näkökulmien ja tarkoitusperien hahmottaminen	Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä.
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen			
T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen	S1-S3	Demokraattisen vaikuttamisen perustaitojen sekä yhteisössä	Oppilas osaa soveltaa demokraattisessa yhteisössä toimimisen periaatteita ja taitoja, kuten

vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä		toimimisen tietojen ja taitojen soveltaminen käytännössä	kuuntelemista, kantaa ottamista, sopeutumista enemmistöpäätöksiin sekä vaikuttamista lähiyhteisössä.
T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja	S1, S4	Rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteiden soveltaminen	Oppilas osaa perustella omaan rahankäyttöön sekä kuluttamiseen liittyviä ratkaisuja sekä pystyy kertomaan, millaisia muihin ihmisiin sekä ympäristöön ulottuvia vaikutuksia hänen kuluttamispäätöksillään on.
T9 kannustaa oppilasta osallistumaan erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla	S1, S3	Mediataidot	Oppilas osaa käyttää mediaa yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan välineenä sekä pohtia sen käyttämiseen liittyviä turvallisuusnäkökulmia.

Vuosiluokka 9

- Monipuolisella, ohjaavalla ja rohkaisevalla palautteella oppilaita kannustetaan toimimaan aktiivisesti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan omassa elämässään yhteiskunnallista ja taloudellista osaamistaan. Oppilaiden omia aktiviteetteja ja yhteiskunnallisia aloitteita tuetaan. Oppilaan monipuolista ja itse rakennettua perusteltua näkemystä yhteiskunnasta, yhteisöjen toiminnasta sekä globaalista maailmasta kehitetään arvioinnin avulla..
- Päätösarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut yhteiskuntaopin oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso yhteiskuntaopin valtakunnallisiin päätösarvioinnin kriteereihin. Yhteiskuntaopissa oppilaan osaaminen kehittyy kaikilla tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Yhteiskuntaopin päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan ja vahvistaa oppilaan kiinnostusta yhteiskuntaoppiin tiedonalana	S1–S4		Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	S1-S4		Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys			
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaailmallista merkitystä sekä syventämään tietojaan suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta	S2, S3	Oikeusvaltion periaatteiden ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla ja selittää ihmisoikeusperiaatteita, oikeusvaltion keskeisiä periaatteita sekä suomalaisen oikeusjärjestelmän rakennetta ja toimintaa.
T4 ohjata oppilasta syventämään ja	S1–S3	Yhteiskuntaa, mediaa, taloutta	Oppilas osaa kuvailla yhteiskunnan, talouden ja

pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä		ja taloudenpitoa koskevat tiedot ja taidot	median toimintaa sekä tarkastella niihin liittyvää julkista keskustelua.
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen			
T5 rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka hahmottaa yrittäjyyttä ja työelämää, tuntee niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan	S1, S4	Yrittäjyys- ja työelämätaidot	Oppilas osaa kuvailla työelämän ja yrittäjyyden yhteiskunnallista merkitystä ja arvioida niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös oman tulevaisuutensa kannalta
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avarakatseisesti	S1–S3	Eri yhteisöjen ja vähemmistöjen tarkastelu	Oppilas pystyy tarkastelemaan ja keskustelemaan erilaisista yhteisöistä ja vähemmistöistä rakentavasti ja jäsentyneesti.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä	S1–S3	Yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteiden hahmottaminen sekä demokraattisten pelisääntöjen ja toimintatapojen tunteminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä poliittisesta päätöksenteosta, vallankäytöstä, yhteiskunnan rakenteista ja toiminnasta sekä paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla että globaalisti sekä toimia omaa lähiyhteisöä kehittäen demokraattisten

globaalisti ja toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena			pelisääntöjen ja toimintaperiaatteiden mukaisesti.
T8 ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti	S1, S4	Talouden perusteiden hahmottaminen	Oppilas osaa perustella säästämisen, sijoittamisen ja kuluttamisen merkityksen sekä omassa elämässään että kansantaloudessa.
T9 ohjata oppilasta laajentamaan näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa	S1–S4	Yhteiskunnallinen ajattelu, osallistumis- ja vaikuttamistaidot	Oppilas osaa ilmaista perustellun mielipiteensä tarkoituksenmukaisin keinoin, käyttää erilaisia vaikuttamistaitoja ja toimia rakentavasti osallistuvana kansalaisena lähiyhteisössä.

Laaja-alainen osaaminen

Vuosiluokka 5

- L1 ja L2 Peilaten viidennen luokan historian opetukseen demokratian periaatteet otetaan esille käytännössä ja erilaisissa työskentelytavoissa
- L2 Vähemmistöjen aseman huomioiminen yhteiskunnassa, yhdenvertaisuuden periaate
- L3 Julkisten liikennevälineiden käyttö, retkikohteissa toimiminen ja käyttäytyminen
- L4 Ymmärtää opetussisällöt käytännön elämään liittyen sekä medialukutaiton merkityksen.
- L5 tutkitaan eri medioiden tapaa tuottaa informaatiota,
- L 7 Luokkayhteisössä harjoitetut demokratiataidot ilmenevät kykyinä vaikuttaa koulu yhteisöön (oppilaskunnan hallitus, VerSo)

Vuosiluokka 6

- L1 Ohjataan oppilaita ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita yhteiskunnan rakentumisessa ja jäsentymisessä
- L3 rahan käyttö, varallisuuden jakautuminen, kulttuurien eroavaisuus suhteessa talouteen, mitä raha on, rahan merkitys maailmassa
- L4 Luodaan käsitys talouden merkityksestä ja vaikutuksesta maailmassamme
- L6 verotus (verrataan esim. Yhdysvaltojen ja Pohjoismaiden verotusta), yhteiskunnalliset palvelut (sairaalat, koulutus, poliisi, palokunta)

Vuosiluokka 9

- L1 Ohjataan oppilaita ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita yhteiskunnan rakentumisessa ja jäsentymisessä.
- L2 suomalaisen osaamisen merkitys (mm. koululaitoksen taso, teknologiaosaaminen, käsityötaitojen arvostus maailmassa)
- L3 suurvaltojen vaikutus kansantalouteen ja vakauteen suhteessa Suomeen ja Euroopan unioniin,
- L4 erilaisten oppimiskokemusten kautta monipuolinen suhde yhteiskuntaopin sisältöihin. Käytetään eri oppivälineitä, lähdeaineistoa sekä itsenäistä havainnointia ja pohtimista sekä niistä yhdessä keskustelemista, mikä antaa elävän käsitteistön aiheesta oppilaalle.
- L5 tutkitaan eri viestimien avulla erilaisia painotuksia ja asenteita Euroopan valtioiden suhdetta Afrikkaan ja Amerikkaan.
- L6 tehdään tutustumiskäyntejä ja vierailuja yrityksiin, perehdytään eri ammatteihin. Asiassa voidaan hyödyntää mm. koulun vanhempien tieto-taitoa.

L7 vältetään paperin käyttöä sekä valitaan muutenkin kestävä kehityksen mukainen oppimisvälineistö ja -ympäristö. Tehdään erilaisia käytännön projekteja maailman ekologisesta tilanteesta. Ymmärretään painotuksia puoluepoliittisella kentällä sekä kansalaisen mahdollisuus vaikuttaa (liberaali - konservatiivi, oikeisto - vasemmisto)